Міжрегіональна Академія управління персоналом
Міжнародна Кадрова Академія
Конфедерація недержавних вищих закладів освіти України
Українсько-Азербайджанський інститут
соціальних наук і самоврядування Г. А. Алієва
Духовно-просвітницький Центр імені Святих Апостолів
ГО “Всеукраїнська асамблея докторів наук з державного управління”

УКРАЇНСЬКА ДЕРЖАВА І ЦЕРКВА: ФІЛОСОФСЬКІ, ТЕОЛОГІЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ СПІВПРАЦІ В ІНТЕРЕСАХ ЛЮДИНИ

Матеріали науково-практичної конференції
м. Київ, МАУП, 19 травня 2016 р.

Київ
ДП “Видавничий дім “Персонал”
2016

Редакційна колегія: *М. Н. Курко* (голова), д-р юрид. наук, проф.
М. Ф. Головатий (заступник голови), д-р політ. наук, проф.
В. М. Воронін (відповідальний редактор), д-р іст. наук
І. П. Бідзюра, д-р політ. наук, проф.
М. Л. Головко, д-р іст. наук, проф.
В. І. Литвиненко, д-р. юрид. наук, доц.
Ю. О. Мєлков, д-р філос. наук
Діонісій Мартишин, прот., д-р богосл. наук
Н. Б. Отрешко, д-р соціол. наук, проф.
Є. О. Романенко, д-р наук з держ. упр., доц.
Ю. П. Сурмін, д-р соціол. наук, проф.

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом (протокол № 5 від 25.05.16)

Матеріали подано в авторській редакції.
Відповідальність за зміст та орфографію матеріалів несуть автори.

Українська держава і Церква: філософські, теологічні та практичні аспекти співпраці в інтересах людини: Матеріали наук.-практ. конф., м. Київ, МАУП, 19 трав. 2016 р. — К.: ДП "Вид. дім "Персонал", 2016. — 240 с.

У пропонованому збірнику подано статті та тези учасників науково-практичної конференції, що охоплюють широку проблематику ролі Церкви у сучасній Україні та перспективи розвитку державно-церковних відносин.

Для науковців, громадсько-політичних діячів, студентів, а також усіх, хто цікавиться питаннями державно-церковних відносин.

© Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2016
© ДП "Видавничий дім "Персонал", 2016

ЗМІСТ

Бідзюра І. П.
Державно-церковні відносини, свобода совісті та віросповідальна політика в сучасній Україні 5

Варзарь І. М.
Очерк жизнедеятельности Петра Могилы в историологии соотношения религии, церкви и власти ренессансного времени: автореференции избранных страниц моей выстраданной книги 8

Головатий М. Ф.
Свобода совісті: релігійний та соціальний аспекти осмислення та забезпечення у житті людини 27

Гула Р. В.
Практика державно-церковних відносин між радянською владою та Руською православною церквою у 1918–1929 рр. 32

Дєгтяр О. А.
Взаємозв'язок церкви та інформаційного суспільства 35

Драгомирецька Н. М.
Соціальні проекти релігійних спільнот: світові тенденції 38

Заросило В. О.
Деякі питання організації і проведення масових релігійних заходів 42

Кальниш Ю. Г.
Перспективи розвитку державно-церковних відносин в Україні (соціальне партнерство) 46

Козюра І. В.
Церква і народна освіта на Полтавщині 49

прот. Діонісій Мартишин
Діалог Української Православної Церкви та Української держави в соціальній думці Блаженнішого Митрополита Володимира (Сабодана) 53

Мєлков Ю. О.
Церква та держава як філософські концепти: спорідненість чи протилежність? 64

Отрешко Н. Б.
Сравнение социальных доктрин католической и православной церквей 73

Попов В. Ж.
Церква в умовах революції та громадянської війни 1917–1920 рр. 80

Романенко Є. О., Чаплай І. В.
Особливості взаємодії держави і Церкви: історія та сучасність 91

Ручка А. О.
Сучасна духовність у фокусі соціологічної аналітики 96

Сагач Г. М., Мартиненко В. Ф.
Актуальні проблеми розвитку духовно-моральної культури особистості та суспільства: діалог християнської Церкви і суспільства 104

Сурмін Ю. П.
Релігія та освіта в Україні: контури взаємодії 114

Бєльська Т. В.
Церква в умовах трансформацій глобалізованого світу 122

І. П. БІДЗЮРА
д-р політ. наук, проф., директор УАІСНС МАУП

ДЕРЖАВНО-ЦЕРКОВНІ ВІДНОСИНИ, СВОБОДА СОВІСТІ І ВІРОСПОВІДАЛЬНА ПОЛІТИКА В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

Віросповідальна політика в нашій країні засновується на двох конституційних принципах — світськості держави і свободі совісті. Ця, виключно ліберальна модель політичного устрою, не віддзеркалює усієї повноти сучасних протиріч і тенденцій, не охоплює усієї різноманітності процесів діяльності релігійних організацій, відношення суспільства до них.

Звичайно свобода совісті як визначальна цінність громадянського суспільства, як необхідне право людини захищені законом і державою, враховуються й інтереси релігійних меншин, в суспільстві встановлюється толерантність і соціальний плюралізм до віросповідання, церква відділена від держави.

Але життя вносить свої корективи. Так, релігійні організації, інститути відділені від держави, але вони канонічно не відділені від суспільства, адже народ — це частина церкви. Переважною частиною суспільства релігійна віра, світогляд затребувані, і таким чином суспільство позитивно впливає на державу. Тому резюмується цілком логічне — церква відділена але не розділена з державою.

І свобода совісті не може бути безмежною. Для прикладу. Свобода пересування регулюється в прикордонній зоні, свобода слова – Кримінальним кодексом, яким передбачено покарання за образження особистості, а свобода совісті нічим. Чи вірно це? Адже існують імперативи держави і суспільства. До яких належить непорушність кордонів, державний устрій, армія і духовна безпека. У контексті розмови про морально-ціннісний клімат у суспільстві, збереження його засад, історичної спадщини і традицій, слід наголосити що, межі свободи совісті вмотивовано унормовуються і суспільством і державою. В даному випадку інтереси духовної безпеки виконують функцію регулювання, обмеження свободи совісті.

Віросповідальна політика сучасної України — це і практична й ідеологічна реалізація засадничих конституційних цінностей та одночасно постійний моніторинг і облік запитів суспільства на реалізацію таких важливих громадянських цінностей як міжконфесійна і міжнаціональна толерантність, захист суспільства від псевдо релігійної експансії, забезпечення захисту суспільної моралі.

Щодо структури віросповідальної політики, то ми виділяємо три рівня відносин: безпосередньо державно-церковні; міжконфесійні; суспільно-релігійні.

Як недолік в оцінці ролі і значення усіх складових віро- сповідальної політики ми визнаємо відсутність системного підходу. Здебільшого системна реалізація її елементів у більшості випадків не узгоджена, відсутнє наукове обґрунтування концепції їх взаємодії. Ця розбіжність, в умовах відсутності Автокефалії УПЦ, знесилює потенціал соціальної участі релігійних організацій, викликає різновекторність інтересів що, у більшості проблем, спрямовує ситуацію в глухий кут. Релігійний екстремізм тому приклад.

Запровадження цього поняття у світський політичний обіг є небезпечне своїми наслідками, завдає шкоди всій релігійній діяльності в Україні, створюючи в масовій свідомості неправдивий і заполітизований образ релігійних організацій. Релігійний екстремізм — словосполучення виникло (синтезувалося) у системі політтехнологічних підходів, коли необхідно було створити певну "димову завісу", відволікти суспільство від насущних проблем розвитку — тероризм, бандитизм, високий рівень безробіття і соціальної напруги і — заховати за іншу надуману проблему, ляльковий фетиш з привабливою назвою. І результат маємо гіркий.

Державно-церковні відносини ми сприймаємо як систему історично виниклих і таких, що розвиваються, відносин між державою (організацією, системою інститутів, наділених владою на певній території) і релігійними об'єднаннями (групами і іншими інституціональними формами релігійного характеру). Ці відносини ми вивчаємо за:

- принципом формалізації (формальний, неформальний);
- формою виконання (інституційний, індивідуальний);
- характером інституційної належності (відомчий, міжвідомчий);
- належністю взаємодії (із законодавчими, судовими, виконавчими органами);
- масштабом дії (центральний, регіональний, місцевий);
- характером походження (регламентні, ініціативні);
- характером обов'язковості для виконання (примусові, директивні, рекомендаційні, ознайомлювальні);
- специфікою суб'єктів відносин (громадянин, група, об'єднання організація).

Усі вище перелічені рівні являють собою лише умовно-зручну модель тому, що ми рідко спільно вивчаємо проблеми одночасно із багатьох можливих позицій. На практиці ж більше переважає одновекторний підхід, транзакція на рівні "від чиновника до громадянина" і механізмів зміни такого підходу ми напрацювали мало. Надія на нашу конференцію, особливо в умовах, коли влада не йде дорогою правди а служить собі а не народові і державі.

Історично існувало багато моделей державно-церковних відносин, наприклад симфонія. Ми дотримуємося думки, щодо виділення в сучасних умовах таких концепцій: радикально-ліберальна; помірно-ліберальна; помірно-консервативна; клерикальна.

Міжконфесійні відносини — це відносини між конфесіями, в яких вони залишаються самодостатніми суб'єктами транзакції, і де роль держави мі-

німізована. Це одна із форм регуляції громадянського суспільства. Сучасні міжконфесійні відносини, за ієрархією розвитку, ми поділяємо на п'ять стадій, які власне і характеризують змістовну складову цих відносин: діалог, взаємодія, індиферентність, напруга, конфлікт.

За формою ж міжконфесійні відносини поділяємо: інституційні/неінституційні; побутові/організовані; міжнародні/національні; благодійні/соціально-політичні; консультативні; координаційні.

А ще міжконфесійні відносини відрізняються за формою, рівнем і характером. Найбільш поширені неінституційні побутові відносини, що існують на низовому рівні між громадянами — носіями різних релігій. Важливу роль, як будуть формуватися міжконфесійні відносини, відіграє те, як близькі за віруванням, доктриною і традиційністю сторони діалогу. Наприклад, не складно передбачити, що православно-мусульманський діалог виникне і розвиватиметься значно ефективніше, ніж діалог між православними і кришнаїтами, який практично неможливий.